

**MATKAEVÄS:
VANHEMPIEN VERTAISRYHMÄ TUKEMASSA MONIKULTTUURISTEN LASTEN
LUKEMISTA JA OPPIMISTA**

Viktória Tóth

Ingressi

Kulttuurisesti ja kielellisesti moninaiset lapset tarvitsevat paljon tukea lukijaidentiteettinsä kehittämiseen omalla äidinkielellään myös kotona. Oman äidinkielen opettajan ohjaama etävertaistukiryhmä vanhemmille voi olla tehokas ratkaisu tähän tarkoitukseen. Esittelen artikkelissani unkarinkielisille vanhemmille suunnattua omakielistä Matkaeväs-vertaistukiryhmätoimintaa perhelukemisen tukemiseksi ja kehittämiseksi.

Asiasanat: lukeminen, oma äidinkieli, oppiminen, vanhemmat, vertaistukitoiminta

Perheiden lukeminen omalla äidinkielellä on tärkeää

Tekstissä kerrotaan kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisten lasten oppimisen ja erityisesti lukemisen tukemisen toimintamuodosta. Toimintamuoto on vanhempien omakielinen vertaistukiryhmätoiminta, joka toteutui Turun ja Jyväskylän yliopistojen Polku, Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön -täydennyskoulutuksessa (Polku 2021).

Toimin Tampereella unkarinkielisten lasten oman äidinkielen opettajana ja Oman äidinkielen opettajat ry:n Oma porukka -vertaistukiryhmän ohjaajana. Oma porukka -ryhmän verkkotapaamisiin osallistuu oman äidinkielen opettajia eri puolilta Suomea noin kerran kuukaudessa. Näissä tapaamisissa keskustellaan usein oman äidinkielen opetukseen osallistuvien lasten ja perheiden kielellisistä haasteista. Toistuvasti tulee esiin esimerkiksi se, että oman äidinkielen taito ei välttämättä riitä lasten opiskelukieleksi oman äidinkielen tunneilla. Oman äidinkielen opetus rajoittuu viikoittain 90 minuuttiin, ja opetustunteja omalla äidinkielellä on yhden lukuvuoden aikana noin 68. Vastaavasti

ALKUPERÄINEN JULKAISU JA VIITTAUS

Toth, V. (2022). Matkaeväs – Vanhempien vertaisryhmä tukemassa monikulttuuristen lasten lukemista ja oppimista. Kielikukko 2/2022.

Suomessa tai oppilaiden kotimaassa koulua käytäessä äidinkielen opetustunteja on noin kolme viikossa (Maisla & Tóth 2021, 2).

Oman äidinkielen opiskelu tapahtuu luku- ja opiskelutaidoiltaan hyvin erilaisten oppijoiden ryhmissä. Tunneilla tehdään paljon muutakin kuin luetaan, eikä opettaja aina pysty tunnilla panostamaan siihen, että jokainen oppilas lukisi ”riittävästi” omalla äidinkielellä. Näin oman äidinkielen taidon kehittäminen jää myös kotien vastuulle. Monet vanhemmat eivät kuitenkaan koe löytävänsä keinoja taidon kehittämiseen. He eivät esimerkiksi puhu kotona (aina) omaa äidinkieltä. Lisäksi he käyttävät eri tilanteissa eri kieliä perheen tilanteen ja perheessä käytettyjen muiden kielten mukaan. Monesti tarvitaan ns. kotistrategia tai ainakin aktiivinen kiinnostus lasten lukemisen kehittämiseksi (Möller-Salmela 2020, 3). Perhelukemiseen kannustamiseksi kehitimme *Iloa omalla äidinkielellä – 52 vinkkiä vanhemmille oman äidinkielen tukemiseen* -paketin vanhemmille. Se syntyi Kielitietoisuus kuuluu meille kaikille -hankkeessa yhdessä viron oman äidinkielen opettajan Diana Maislan kanssa.

Vanhempien rooli oman äidinkielen puhujina ja lapsen kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisen identiteetin kehittäjinä korostuu monikielisissä perheissä enemmän kuin yksikielisissä perheissä, joissa kodin kieli on samalla koulukieli. Ilman lasta tukevia vanhempia emme me oman äidinkielen opettajat pysty kehittämään lasten lukijaidentiteettiä omalla kielellä. Vanhempien tueksi Internetissä on onneksi nykyään valtavasti erikielisiä tukimateriaaleja kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisten lasten oppimisen ja lukemisen tukemiseksi. Suurimmalla osalla vanhemmista ei ehkä ole kuitenkaan riittävästi aikaa tai osaamista perehtyä verkkomateriaaleihin. Aina materiaalit eivät myöskään tarjoa vastausta vanhempien kiinnostaviin, ajankohtaisiin kysymyksiin. Tästä syystä vertaistukiryhmät ovat vanhemmille erittäin tehokkaita ja voimaannuttavia oppimisympäristöjä. Tällä hetkellä kokeilen vertaistukiryhmän toimivuutta omalla äidinkielelläni unkarilaisten vanhempien vertaisryhmää ohjaamalla.

Vertaisryhmätöiminnan tavoitteet

Vertaisryhmätöiminnan keskiössä ovat lasten luku- ja kirjoitustaidon kehittäminen sekä oppimisen tukeminen omalla äidinkielellä. Näiden avulla katsotaan kehittyvän lasten tietoinen, jäsentynyt ja myönteinen monikielinen identiteetti (ks. Kinossalo, Jousmäki & Hautamäki 2020). Perheet ja heidän suhtautumisensa lukemiseen ovat erilaisia, joten puuttuvien lukurutiinien luominen perheiden arkeen on tärkeää. Vertaisryhmässä vanhemmat tiedostuvat siitä, miten he voivat vaikuttaa pienillä,

ALKUPERÄINEN JULKAISU JA VIITTAUS

Toth, V. (2022). Matkaeväs – Vanhempien vertaisryhmä tukemassa monikulttuuristen lasten lukemista ja oppimista. Kielikukko 2/2022.

säännöllisillä teoilla lasten oppimisen ja lukemisen tukemiseen. Vanhempia autetaan myös havaitsemaan, millaisia voimavaroja ja mahdollisuuksia heillä on lastensa kielellisen kehittämisen edistämiseksi. Asiantuntijoiden vierailut sekä opettajan ja muiden vanhempien vinkit auttavat myös epävarmempia vanhempia uudistamaan perheen lukemiseen ja opiskeluun liittyviä käytänteitä, jos se tuntuu tarpeelliselta. Vapaaehtoisuus ja hyvä kokemus ryhmästä houkuttelevat myös uusia perheitä lähtemään mukaan oman äidinkielen opetukseen.

Opettajien ja vanhempien yhteistyö tukee lasten oppimista. Tavoitteena on yhteisöllinen oppiminen, jossa jokainen on asiantuntija omalla tavallaan, eikä ratkaisuja odoteta pelkästään ryhmää ohjaavalta oman äidinkielen opettajalta. Pidempiaikaisessa, pysyvässä ryhmätoiminnassa syntyy toimintaa, joka tukee kieliyhteisön vahvistumista yleisesti. Lapset hyötyvät toiminnasta, koska vanhempien uusien ideoiden ja voimaantumisen kautta lapset saavat enemmän apua kotona oman äidinkielen ja omakielisen lukemisen tietoisempaan ja järjestelmälliseen kehittämiseen.

Toteutunut Matkaeväs-ryhmätoiminta

Marraskuusta 2021 lähtien olemme tavanneet kolme kertaa Matkaeväs-vertaistukiryhmän kesken. Ryhmä koostuu Suomessa asuvien unkarinkielisten lasten vanhemmista. Maksuton ja avoin ryhmä toimii verkossa kerran kuukaudessa lauantaisin, eli tapaamisiin voi tulla mukaan silloin, kun haluaa ja pystyy. Ryhmätoimintaa mainostetaan kotisivuni (Kielijamieli.fi), Suomen unkarilaisten Facebook-ryhmän sekä Helsingin Liszt Instituutin eli Unkarin Kulttuuri- ja Tiedekeskuksen kautta. Koska ryhmä on avoin ja toimii valtakunnallisesti, vanhemmat ovat suurelta osin tuntemattomia toisilleen. Kuitenkin yhteinen äidinkieli ja tavoite yhdistävät vanhemmat nopeasti. Ryhmään on osallistunut myös unkarinkielisiä oman äidinkielen opettajia. Toiminnassa pyritään konkreettisuuteen, käytännönläheisyyteen, lasten motivointiin ja osallistujien tasavertaisuuteen. Ryhmän ohjaajana olen mukana sekä opettajana että vanhempana eli mahdollisimman paljon vertaisena.

Ryhmässä on käsitelty tähän mennessä muun muassa seuraavia teemoja:

- Lukemiseen liittyvät perusasiat (esim. ääneen lukeminen, lukusujuvuus, valinnan vapauden korostaminen)
- Tekstin ja lukemisen käsitteiden laajentaminen

ALKUPERÄINEN JULKAISU JA VIITTAUS

Toth, V. (2022). Matkaeväs – Vanhempien vertaisryhmä tukemassa monikulttuuristen lasten lukemista ja oppimista. Kielikukko 2/2022.

- Lukumotivaation herättämisen keinoja ja lukuilo: miten luoda positiivista ilmapiiriä kotona? (esim. 10 lukutähteä ja palkinto, lukeminen näkyväksi kotona, lukubingot kotiin)
- Eri perheiden tavat motivoida lapsia, vanhempien hyviä vinkkejä toisille vanhemmille, esim. kirjavinkkauksia eri ikäisille lapsille, pojille ja teineille erikseen
- Mistä saa kirjoja Suomesta omalla äidinkielellä? Miten esimerkiksi lainaaminen Monikielisestä kirjastosta toimii tai minkälaiset kotisivut ja sovellukset tarjoavat lukemista lapsille?
- Varhaisen lukijuuden merkitys erityisesti vanhemmille, joiden lapset eivät ole vielä kouluikäisiä.

Ryhmä on suunnattu ensisijaisesti kouluikäisten lasten vanhemmille, mutta siihen on joka kerta osallistunut myös pienempien lasten vanhempia, jotka haluavat tietää jo etukäteen aiheesta enemmän. Kaksi kertaa olemme keskittyneet lukemisen tukemiseen, jolloin olemme jakaneet hyviä käytäntöjä ja toimivia ratkaisuja.

Verkkototeutus mahdollistaa sen, että pystymme verkostoitumaan ympäri Suomea ja saamme toisiltamme arvokasta tukea ja ideoita. Se, että emme ole paikkaan sidottuja, antaa myös suunnattomasti eväitä vertaistukiryhmän kehittämiseen. Ryhmätoiminnan ei esimerkiksi tarvitse rajoittua Suomeen, joten on mahdollista kutsua vierailevia ammattilaisia sekä Unkarista että muista maista. Ryhmässä on jo vierailut monikielisyyden asiantuntija Zita Máté, joka kertoi lasten monikielisestä kehityksestä, siihen vaikuttavista tekijöistä sekä siitä, miten lapsia voi tukea eri vaiheissa. Osallistujia tuli Suomen lisäksi esimerkiksi Saksasta, Itävallasta, Maltalta ja Espanjasta. Palkitsevaa oli, kun saimme eri maissa asuvat unkarilaiset vanhemmat yhteen miettimään, miten lastemme äidinkieltä voisi tehokkaasti kehittää ulkomailla asuessamme.

Vaikka vertaisryhmätoiminta ottaa vasta ensi askeliaan, on siinä jo nyt havaittavissa monia etuja mutta myös kehittämisen kohteita:

- Toimintaan osallistuu monesti vanhempia, jotka itse lukevat paljon ja arvostavat kirjallisuutta. Pohdinkin, miten tavoittaa niitä perheitä, joissa lukeminen ei ole niin tärkeässä roolissa.
- Vanhempien vertaistuki toimii hyvin: vanhemmat ovat jakaneet paljon käytännön vinkkejä lukemiseen sekä hyvin toimivia kirjoja, kirjasarjoja ja FB-ryhmiä. Olen lähettänyt lisäksi kirjavinkkauslistoja vanhemmille yhdessä muiden materiaalien kanssa.

Toth, V. (2022). Matkaeväs – Vanhempien vertaisryhmä tukemassa monikulttuuristen lasten lukemista ja oppimista. Kielikukko 2/2022.

- Varmaan äidinkielen kodikkuuden tunnelman myötä olemme jakaneet rohkeasti lasten lukemiseen liittyviä murheita. Yhdessä on todettu, että lapset yleensä lukevat suomeksi paremmin kuin unkariksi. Alussa lukeminen unkariksi ei suju niin nopeasti ja helposti kuin suomeksi, joten tämän vuoksi lapset eivät lue mielellään unkariksi. Myös lasten palkitseminen lukemisesta on mietityttänyt vanhempia. On kysytty myös, mitä on tehty väärin, kun lapsesta ei kasvanut samalla tavalla kaunokirjallisuutta niin innolla lukeva ihminen kuin vanhemmista.
- Unkarissa on tärkeää tuntee ns. pakollinen kirjallisuus eli tietyt klassikkokirjat. Vanhemmat ovat pohtineetkin, pitäisikö myös ulkomailla asuvien lasten lukea samat kirjat kuin Unkarissa koulua käyvien. Nämä kirjat ovat kielellisesti vaikeita ja joskus kulttuurisesti vieraita tai vanhanaikaisia.
- Kirjallisuuden rooli on Unkarissa valtava, ja sen takia monet vanhemmat korostavat, että unkarinkielisen kaunokirjallisuuden ja laatukirjallisuuden lukeminen on tärkeää. Lapset eivät välttämättä jaksa kuitenkaan keskittyä näihin teoksiin, joihin heillä ei ole kytköksiä.

Vanhemmat korostavat, miten tärkeää on tunne, ettei ole yksin ongelmien kanssa. Vanhemmat ovat saaneet ryhmän kautta rohkaisua jatkaa itsevarmemmin lapsen oppimisen tukijana. Osa heistä aikoo myös ottaa uuden, johdonmukaisemman suunnan lapsen tukemisessa. Toimintaa voi kehittää keskittymällä eri tapaamiskerroilla eri teemoihin, esimerkiksi alle kouluikäisten lukuidentiteetin kehittämiseen, teini-ikäisten lukemiseen, yleensä oppimisen tukemiseen kotona tai vinkkimateriaalien jakamiseen. Tapaamisiin voi kutsua koko perheen ja suunnitella kaikille aktiivisen roolin yhdessä toimimiseen.

Vertaistukiryhmän toiminnan laajentaminen

Vertaistukiryhmän malli on sovellettavissa omiin äidinkieliin kautta linjan. Verkkototeutus tukee hyvin tämääntapaista toimintaa. Ryhmä kannattaa suunnitella niin, että se pysyy avoimena ja vanhemmat voivat liittyä siihen oman ajan, tarpeen ja kiinnostuksen mukaan. Vertaistoimintaan on hyvä liittää erilaisia teemakertoja, jotta eri teemoista kiinnostuneet tai esimerkiksi eri-ikäisten lasten vanhemmat voisivat kerääntyä yhteen eri kerroilla. Lisäksi on hyvä pitää mielessä eri kieliyhteisöjen erityispiirteitä sekä sitä, miten ja minkälaisien kanavien kautta toimintaa voi mainostaa. Kannattaa myös kuunnella tarkkaan, mitä vanhemmat tarvitsevat.

ALKUPERÄINEN JULKAISU JA VIITTAUS

Toth, V. (2022). Matkaeväs – Vanhempien vertaisryhmä tukemassa monikulttuuristen lasten lukemista ja oppimista. Kielikukko 2/2022.

Toiminnan toteuttaminen vie aikaa, ja yhtenä tukena voisi olla Oman äidinkielen opettajat ry, jossa on vahva tahto tukea oman äidinkielen opettajien lisäksi myös perheitä. Parasta olisi vertaisryhmätoiminnan käynnistäminen, ryhmätapaamisten järjestäminen sekä opettajien ja ryhmien tukeminen jonkin hankkeen kautta. Verkkototeuttamisesta hyötyisivät eri puolella Suomea asuvat monikieliset perheet, ja ryhmän ohjaamiseen tarvitaan kerralla vain yhtä opettajaa. Toiminnan kautta voidaan toivottavasti tavoittaa myös sellaisia perheitä, jotka vasta miettivät, pitäisikö heidän lasten osallistua oman äidinkielen opetukseen.

Säännöllinen vertaistukiryhmätoiminta täydentää muuten vähäistä oman äidinkielen opetusta. Se tavoittaa vanhemmat luomaan aktiivista yhteisöä, jonka kautta pystytään tietoisemmin kehittämään lasten monikielistä identiteettiä sekä tukemaan lasten lukemista ja laajemmin oppimista myös omalla äidinkielellä. Tämä toiminta tukee samalla myös lasten suomenkielistä koulupolkua.

TIETOLAATIKKO

Oman äidinkielen opettajat ry.

Yhdistys on perustettu vuonna 2018, ja sen toiminnan tavoitteena on oman äidinkielen opettajien ja opetuksen aseman parantaminen. Yhdistys kerää ajankohtaista tietoa oman äidinkielen opettamiseen liittyen sekä tukee opettajia mm. järjestämällä koulutuksia ja vertaistukitoimintaa.

Oman äidinkielen opettajat ry. pitää yhteyttä myös viranomaisiin (esim. opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, kunnat) ja yhteistyökumppaneihin (esim. monikulttuurisuusyhdistykset ja järjestöt). Tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä huoltajien kanssa, jotta oman äidinkielen opetukseen osallistuvat oppilaat saisivat enemmän tukea ja perheiden monikulttuurinen identiteetti vahvistuisi.

Kotisivu: <http://www.ok-opet.fi/>

Lähteet

Kinossalo, M., Jousmäki, H. & Hautamäki, T. 2020. Maahanmuuttajuus – vain pala identiteettiä, Verkkolehti SeAMK 2.12.2020. Saatavissa: <https://lehti.seamk.fi/hyvinvointi-ja-luovuus/maahanmuuttajuus-vain-pala-identiteettia/> [Viittauspäivä 14.3.2022]

ALKUPERÄINEN JULKAISU JA VIITTAUS

Toth, V. (2022). Matkaeväs – Vanhempien vertaisryhmä tukemassa monikulttuuristen lasten lukemista ja oppimista. Kielikukko 2/2022.

Maisla, M. & Tóth, V. 2021. Iloa omalla äidinkielellä. Helppo ja hauska tukipaketti huoltajille/vanhemmille. 52 ideaa vuoden jokaiselle viikolle. Saatavissa: https://tms.production.geniem.io/uploads/sites/9/2020/02/991eb462-iloa-omalla-aidinkielella_vinkkimateriaali.pdf [Viittauspäivä 12.3.2022]

Möller-Salmela, A. 2020. Perheessä lukeminen. Lukemaan innostaminen kodeissa. Helsinki. Saatavissa: <https://lukuliike.fi/wp-content/uploads/2020/11/Kotilukeminen-fin-v3.pdf> [Viittauspäivä 11.3.2022]

Polku 2021. Saatavissa: <https://sites.utu.fi/polku-taydennyskoulutus/> [Viittauspäivä 11.3.2022]

Viktória Tóth
unkarinkielisten oppilaiden oman äidinkielen opettaja Tampereella
sekä Oman äidinkielen opettajat ry:n vertaistukitoiminnasta vastaava

Yhteystiedot:

Viktória Tóth

Kierikankuja 7

33710 Tampere,

puh. 045 234 8486

sähköposti: tooth.viktooria@gmail.com

kuvan ottaja on RobeDroid Photography